

Valtiovarainvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta (VNS 7/2020 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten suurelle valiokunnalle. Määräaika: 31.5.2021.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Jussi Lindgren, valtioneuvoston kanslia
- alivaltiosihteeri Leena Mörttinen, valtiovarainministeriö
- osastopäällikkö, ylijohtaja Pauli Kariniemi, valtiovarainministeriö
- johtokunnan neuvonantaja Lauri Kajanoja, Suomen Pankki
- johtaja, pääekonomisti Penna Urrila, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- kansainvälisten asioiden päällikkö Maria Häggman, STTK ry
- kansainvälisten asioiden päällikkö Pekka Ristelä, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- toiminnanjohtaja Sonja Finér, Finnwatch ry
- toimitusjohtaja Risto Murto, Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma
- väitöskirjatutkija Antti Ronkainen, Helsingin yliopisto

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Valtioneuvoston selonteko viitoittaa Suomen lähivuosien EU-politiikkaa, ja sen lähtökohtina ovat hallitusohjelman EU-poliittiset painopisteet.

Selonteon mukaan Suomen tavoitteena on sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä Euroopan unioni, joka on maailman kilpailukykyisin ja sosiaalisesti ehein ilmastoneutraali talous. Euroopan komission pyrkimys rakentaa vihreän kehityksen ohjelmalla (Green Deal) EU:sta oikeudenmukainen, hyvinvoiva ja ilmastoneutraali yhteiskunta vastaa hyvin Suomen tavoitteita.

Valiokunnan lausunto VaVL 4/2021 vp

Talouden elpymistä tukeva rahoitus vauhdittaa osaltaan siirtymistä uuteen vaiheeseen, jossa Euroopan talouskehitys ja kilpailukyvyn kehittyminen liitetään vihreään kasvuun ja digitaaliseen talouteen.

Valtiovarainvaliokunta toteaa, että selonteko on melko yleispiirteinen ja yksityiskohtaisemmat Suomen kannat muodostetaan myöhemmin valtioneuvoston eduskunnalle antamien kirjelmien yhteydessä. Valiokunta käsittelee selontekoa oman toimialansa näkökulmasta ja keskittyy siten talous- ja rahaliittoa, elpymisvälinettä sekä verotusta ja omia varoja koskeviin kysymyksiin.

Toimivampi talous- ja rahaliitto

Muuttuvassa globaalissa toimintaympäristössä toimivalla talous- ja rahaliitolla (EMU) on keskeinen merkitys EU:n yhteisten arvojen, kriisinkestävyys, poliittisen koheesion sekä EU:n ja Suomen kokonaisturvallisuuden näkökulmasta.

Valiokunta yhtyy selonteon linjaukseen siitä, että talous- ja rahaliitossa vastuu talouspolitiikasta kuuluu jäsenvaltioille itselleen. Talous- ja rahaliiton aktiivinen kehittäminen on kuitenkin Suomen etujen mukaista, sillä taloutemme on riippuvainen ulkomaankaupasta sekä muusta kansainvälisestä taloudellisesta kanssakäymisestä. Jos euroalueen talous menestyy ja kehittyy vakaasti, se tukee myös Suomen talouskasvua, työllisyyttä ja rahoitusjärjestelmän vakautta.

Finanssipoliittiset säännöt. EU:n vakaus- ja kasvusopimus on luotu hillitsemään riskiä jäsenvaltioiden ylivelkaantumiselle ja siten ennaltaehkäisemään mm. rahapoliittisen itsenäisyyden rapautumista. Hyvin toimiessaan finanssipolitiikan säännöt tukevat vastuullisen finanssipolitiikan harjoittamista, julkisen talouden kestävyttä pitkällä aikavälillä ja tavoitetta julkisen velan rahoituskustannusten pysymisestä pieninä. Toisaalta taas jäsenmaiden finanssipoliittiset haasteet ja ylivelkaantuminen voivat aiheuttaa merkittäviä kielteisiä vaikutuksia myös muille rahaliiton jäsenmaille.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi toimii aktiivisesti monimutkaiseksi muodostuneen finanssipolitiikan sääntökehikon uudistamisessa ja yksinkertaistamisessa. Varsinkin jäsenmaiden velkakestävyys ja vaihtotaseiden epätasapainoihin on keskityttävä entistä painokkaammin.

Akuutin koronakriisin väistyttyä on välttämätöntä ratkaista, miten vakaus- ja kasvusopimusta ja muita EU:n finanssipoliittisia sääntöjä uudistetaan ja miten niiden noudattaminen varmistetaan. Tärkeää on, että talouspolitiikan sääntökehikko antaa jatkossa mahdollisuuden suhdannetilanteeseen nähden oikein mitoitettun finanssipolitiikan harjoittamiseen. Poikkeuksellisissa tilanteissa sääntöjen täytyy myös joustaa, mutta ennalta sovitusti ja yhdenmukaisiin kriteereihin perustuen.

Jäsenvaltioiden talouspolitiikan koordinoinnissa keskeinen rooli on eurooppalaisella ohjausjaksolla, jossa tulee ottaa huomioon nykyistä paremmin myös sosiaaliset ja ympäristötavoitteet. Valiokunta painottaa niin ikään sosiaalisen ulottuvuuden huomioimista, joka on tärkeä EU-politiikan painopiste ja jota tulee vahvistaa erityisesti vähimmäislainsäädäntöä kehittämällä.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa nostettiin esiin myös finanssi- ja rahapolitiikan riittämätön koordinaatio sekä EKP:n rahapoliittisten vastuiden kasvu, jonka myötä euromaiden rahoitus

Valiokunnan lausunto VaVL 4/2021 vp

on entistä riippuvaisempaa EKP:n tukitoimista. Valiokunta pitää siten tärkeänä, että Suomen EU-poliittista linjaa muodostettaessa kiinnitetään aiempaa enemmän huomiota myös euromaiden ja EKP:n keskinäisriippuvuuteen.

Pankkiunioni ja sijoittajavastuu. Osana talous- ja rahaliiton kehittämistä selonteossa otetaan kantaa Euroopan pankkiunionin loppuun saattamiseen, mitä pidetään tärkeänä tavoitteena rahoitusjärjestelmän integroitumisen edistämiseksi ja pankkijärjestelmän vakauden parantamiseksi.

Valiokunta on tyytyväinen, että selonteossa painotetaan jatkossakin laajan ja tehokkaan sijoittajavastuun merkitystä pankkiunionin loppuun saattamisessa. Sen on oltava ensisijainen kriisinhoitotoimien rahoituslähde ja yhteinen pankkikriisirahasto on vaihtoehtoista viimeinen. Ennen yhteisvastuun syventämistä on tärkeää korjata eri maiden pankkien nykyiset ongelmat ja vähentää riskejä.

Selonteon linjauksen mukaisesti ylivelkaantuneiden jäsenvaltioiden ja pankkien ongelmia on kyettävä hoitamaan ilman merkittäviä kielteisiä seurausvaikutuksia EU:n rahoitus- ja pääomamarkkinoille. Valtioiden ja pankkien välistä ns. kohtalon yhteyttä, mukaan lukien pankkien altistumia kotivaltioidensa riskeille, pitää näin ollen pystyä edelleen vähentämään. Myöskään mittavat keskuspankkien sijoitukset valtioiden joukkovelkakirjalainoihin eivät saisi estää hallittujen velkajärjestelyiden toteutumista, minkä vuoksi valtioiden joukkovelkakirjalainojen yhteistoimintalausekkeita tulee edelleen vahvistaa.

Euroopan vakausmekanismin (EVM) osalta selonteossa todetaan ainoastaan, että sopimus on uudistettu hiljattain, eikä sen avaamiselle ole lähiaikoina tarvetta. EVM:n kehittämistä ja paikkaa EMU:n osana on kuitenkin syytä arvioida säännönmukaisesti.

Kertaluonteinen elpymisväline ja sen tehokas toimeenpano

Valiokunta viittaa Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä antamaansa mietintöön (VaVM 4/2021 vp — HE 260/2020 vp) ja sen yhteydessä eduskunnan hyväksymiin kahdeksaan lausumaan:

1. Eduskunta edellyttää, että elpymisväline pidetään poikkeuksellisen ja kertaluonteisena ratkaisuna, järjestely ei toimi ennakkotapauksena eikä Suomi hyväksy vastaavan järjestelyn toistamista tai muuttamista pysyväisluonteiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että Suomi edistää Euroopan yhteisen velkajärjestelymekanismin ja sen edellyttämien sääntöjen käyttöönottoa sekä perussopimuksen no bail out -periaatteen noudattamista. Suomi edellyttää jokaisen jäsenmaan vastuuta omista veloistaan siten, että luottomarkkinoilla määräytyvä riskilisa ylläpitää julkisen talouden kurinalaisuutta ja riskien vähentämistä.

3. Eduskunta edellyttää, että Suomi ei sitoudu toimiin, jotka muokkaavat Euroopan unionia epäsymmetrisen tulonsiirtounionin suuntaan. Suomi edellyttää järjestelyjä, joissa vastuu ja valta velan ottamisesta ja hoitamisesta ovat samoissa käsissä eivätkä eriydy aiheuttaen moraalikatoa ja lisäksi ylivelkaantumisen riskiä. Suomi ei hyväksy järjestelyjä, jotka

Valiokunnan lausunto VaVL 4/2021 vp

heikentävät jäsenvaltioiden kannustimia julkistalouksiensa tervehdyttämiseen ja kasvattavat rahoitus- ja makrovakausriskejä Euroopassa.

4. Eduskunta edellyttää, että käsiteltäessä jäsenmaiden kansallisia elpymissuunnitelmia Suomi pitää kiinni ehdollisuudesta ja julkisen talouden tervehdyttämisestä kaikkien jäsenmaiden kohdalla, ei hyväksy varojen myöntämistä ilman uskottavia julkisia talouksia tervehdyttäviä rakenteellisia uudistuksia ja edellyttää, että varojen maksatuksen ehtona on sitoutuminen oikeusvaltioperiaatteeeseen.

5. Eduskunta edellyttää, että Suomen kestävä kasvun ohjelman mukaisesti saatavat varat keskitetään vaikuttaviksi kokonaisuuksiksi sekä elpymistä että pitkän aikavälin kasvua tukeviin tarkoituksiin, erityisesti tutkimus- ja kehitystoimintaan ja osaamistason nostamiseen.

6. Eduskunta edellyttää, että Suomi noudattaa vakiintuneita veropoliittisia kantojaan eikä hyväksy Suomelle haitallisia ylikansallisia veroja.

7. Eduskunta edellyttää, että Euroopan unionin uusien varojen järjestelmän kehittäminen ei johda Suomen kokonaisveroasteen nousuun.

8. Eduskunta edellyttää, että Suomi vaikuttaa EU:n talouspolitiikan linjaan rakentamalla tehokasta yhteistyötä sellaisten jäsenvaltioiden kanssa, jotka jakavat eduskunnan EU:n talouspolitiikalle asettamat tavoitteet.

Mietinnössään valiokunta käsittelee elpymisvälinettä laajasti ja toteaa, että elpymisväline ei ole Suomelle optimaalinen, mutta sen hyväksyminen on kuitenkin parempi vaihtoehto kuin paketin kaatumisen mukanaan tuomat mahdolliset riskit.

Valiokunta toteaa edellä mainittujen lausumien mukaisesti, että elpymisväline on pidettävä poikkeuksellisen ja kertaluonteisen ratkaisuna, joka ei toimi ennakkotapauksena. Suomen ei siten tule hyväksyä vastaavan järjestelyn toistamista eikä myöskään hyväksyä järjestelyjä, jotka heikentävät jäsenvaltioiden kannustimia julkistalouksiensa tervehdyttämiseen ja kasvattavat rahoitus- ja makrovakausriskejä Euroopassa.

Elpymisväline antaa kuitenkin hyvän mahdollisuuden tukea talouden pidemmän aikavälin kasvumahdollisuuksia, ilmastopolitiikkaa ja digitalisaation hyödyntämistä. Jotta nämä tavoitteet toteutuvat, kansallisen ja EU-tason päätösten tulee suunnata elpymisvälineeseen liittyvät varat tehokkaasti tavoitteiden mukaisiin kohteisiin. On myös tärkeää, että ohjausjakson suositukset huomioidaan, varojen käyttö on ehdollista ja noudatetaan oikeusvaltioperiaatetta.

Valiokunta korostaa, että Suomen kestävä kasvun ohjelman perusteella saatavat varat tulee keskittää vaikuttaviksi kokonaisuuksiksi sekä elpymistä että pitkän aikavälin kasvua tukeviin tarkoituksiin, erityisesti tutkimus- ja kehitystoimintaan ja osaamistason nostamiseen.

Valiokunnan lausunto VaVL 4/2021 vp

Reilu verotus ja omat varat

Valiokunta yhtyy selonteossa esitettyihin näkemyksiin oikeudenmukaisesta, tehokkaasta ja kestävästä verotuksesta. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi osallistuu aktiivisesti verotuksen kehittämistyöhön, jonka tarkoituksena on rajoittaa aggressiivisesta veronsuunnittelusta sekä valtioiden välisestä verokilpailusta johtuvaa yhteisöveron rapautumista. Tavoitteena tulee olla tiiviit ja laajat veropohjat, jotta yritysten voitot ja muut tulot tulevat verotetuiksi kertaalleen.

Suomen tulee edistää eurooppalaista ja kansainvälistä yhteistyötä, jolla varmistetaan yritysverotuksen globaali kehitystyö, jotta uudistukset eivät heikennä EU:n tai Suomen kilpailukykyä. Suomen tulee tukea sellaisia kansallisia ja kansainvälisiä ratkaisuja, jotka turvaavat ja vahvistavat Suomen veropohjaa globaalisti kestäväällä tavalla sekä edistävät yritysten välistä reilua kilpailua puuttumalla haitalliseen verovälttelyyn.

Valiokunnan mielestä määräenemmistöpäätöksenteon käyttöönottoa on mahdollista harkita poikkeuksellisesti harmaan talouden, haitallisen verokilpailun, veronkierron ja veropetosten torjumiseksi rajatuissa kokonaisuuksissa, esimerkiksi koskien jäsenvaltioiden välistä tietojenvaihtoa ja muuta hallinnollista yhteistyötä. EU:n tasoinen sääntely menettelysäännöksissä olisi myös omiaan vähentämään suomalaisten yritysten hallinnollista taakkaa.

Valiokunta kuitenkin korostaa, että varsinainen verolainsäädännön harmonisointi on keskeisenä jäsenvaltioiden budjettisuvereniteettiin vaikuttavana tekijänä edelleen syytä säilyttää yksimielisessä päätöksenteossa. Myös päätökset EU:n mahdollisista uusista omista varoista tulee valiokunnan mielestä säilyttää yksimielisen päätöksenteon piirissä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi osallistuu aktiivisesti EU:n uusien omien varojen kehittämiseen. Mahdollisilla uusilla omilla varoilla tulee edistää esimerkiksi ilmastotavoitteita ja reilua kilpailua puuttumalla haitalliseen verovälttelyyn. Samalla on tärkeä varmistua, että mahdollisilla uusilla omilla varoilla voidaan pienentää Suomen jäsenmaksujen sekä elpymisvälineen takaisinmaksusta aiheutuvaa maksuosuutta. Valiokunta samalla muistuttaa, että Euroopan unionin uusien varojen järjestelmän kehittäminen ei saa johtaa Suomen kokonaisveroasteen nousuun.

Lopuksi valiokunta kiinnittää huomiota selonteon antamisen jälkeisiin tapahtumiin, mikä on aiheuttanut sen, että selonteon linjauksissa on tiettyjä aukkoja. Amerikan Yhdysvaltojen hallinto on ilmoittanut edistävänsä kansainvälistä yhteisöveron minimitasoa. Täten EU:n selontekoon sisältyvää veropolitiikan linjausta tulee valiokunnan mielestä valmistellusti täydentää ja ottaa siinä kantaa minimiverokannan edistämiseen tavalla, joka olisi Suomen etujen mukaista.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Valtiovarainvaliokunta esittää,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto VaVL 4/2021 vp

Helsingissä 25.5.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johannes Koskinen sd
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Tarja Filatov sd
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Inka Hopsu vihr
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Esko Kiviranta kesk
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Pia Lohikoski vas
jäsen Matias Marttinen kok
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Sami Savio ps
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Sari Essayah kd (osittain)
varajäsen Mari Holopainen vihr
varajäsen Juha Pylväs kesk
varajäsen Lulu Ranne ps
varajäsen Janne Sankelo kok (osittain)

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Mari Nuutila
valiokuntaneuvos Ilkka Lahti

Valiokunnan lausunto VaVL 4/2021 vp
Eriävä mielipide 1 /ps

Eriävä mielipide /ps

Perustelut

Yleistä

Valtioneuvoston selonteon tehtävänä on viitoittaa Suomen lähivuosien EU-politiikkaa. Selonteko laaditaan tyypillisesti vaalikauden alussa, ja sitä voidaan luonnehtia eräänlaiseksi hallitusohjelman EU-politiikkaa syventäväksi osioksi. Selonteolla voidaan katsoa olevan poliittista merkitystä, sillä siihen kirjattujen tavoitteiden ja reunaehtojen voidaan olettaa ohjaavan hallitusta toimimaan niiden mukaisesti.

Suomi on tuuliajolla EU:ssa. Suomi joutuu toistuvasti muodostamaan kantansa kiireellisiin ja ylälähtyksellisiin tukipaketteihin sekä EU:n tiivistämishankkeisiin. Päätöksien merkitystä ei usein hahmoteta täysin päätöksiä tehtäessä. Tämän vuoksi keskeisistä periaatteista ja tavoitteista tulee olla olemassa etukäteen pohdittu ja ylöskirjattu kanta.

Valitettavasti selonteko ei vastaa näihin haasteisiin. Selonteossa on runsaasti keskenään ristiriitaisia tavoitteita tai ehtoja. Lisäksi selonteko sisältää sellaisia tavoitteita, joita vastaan on toimittu aiemmin tai joita vastaan jopa nykyinen hallitus on toiminut.

Ehkä tärkeimpänä huomiona: selonteko ei sinänsä sisällä keinoja vastustaa, torjua tai kieltäytyä sellaisista toimenpiteistä tai kehityskuluista, joita Suomi ei voi hyväksyä.

Toimivampi talous- ja rahaliitto

Selonteossa mainitut tavoitteet ovat keskenään ristiriitaiset. Samanaikaisesti korostetaan, että talous- ja rahaliitossa vastuu talouspolitiikasta kuuluu jäsenvaltioille itselleen, mutta toisaalta myönnetään, että ylivelkaantuneillakaan mailla velkakuorma ja finanssipoliittiset säännöt eivät saa tulla välttämättömän elvytyksen tielle. Tämä tosiasiallisesti tarkoittaa yhteisvastuullisuuden kasvattamista, sillä määritelmän mukaan ylivelkainen maa ei kohtuuhintaista luottoa saa kuin muiden takaamana.

Hallitus on lisäksi rikkonut yllä mainittua maakohtaisen vastuun periaatetta muun muassa elpymispaketin yhteydessä, mikä alleviivaa selonteon ontoutta. Lisäksi hallitus on "poliittista kokonaisharkintaa" käyttäen hyväksynyt pankkiunionin syventämisen nopeuttamista kriisinratkaisurahaston maksatuksien osalta. Aiemman kirjauksen mukaan hallitus ei kannattanut nopeuttamista, ennen kuin pankkien maakohtaiset tilat on saatu suunnilleen samalle tasolle.

Finanssipoliittisten sääntöjen remontti

Laajalti on hyväksytty, että nykyiset EU:n finanssipoliittiset säännöt ovat vanhentuneita ja osittain jopa pelkkiä kuolleita kirjaimia. Eurokriisin yhteydessä Maastricht-ehtojen jatkoksi luotiin uusia budjettikurisääntöjä, joiden vaikeaselkoisuus, laaja noudattamatta jättäminen ja epätarkoituksenmukaisuus ovat synnyttäneet sääntökehikon uudistustarpeen.

Valiokunnan lausunto VaVL 4/2021 vp
Eriävä mielipide 1 /ps

Keskeisinä tavoitteina tulee olla, kuten selonteko sanoo, no bailout -periaatteen kunnioittaminen ja kansallisen budjettivastuun merkitys. Selonteko kuitenkin samanaikaisesti pitää tärkeänä, että EU-mailla tulee kaikissa tilanteissa olla liikkumavaraa elvyttää. Ylivelkaisten maiden osalta tämä tarkoittaa automaattisesti, että joko muut maat maksavat ylivelkaisten maiden menot suoraan tai takaavat implisiittisesti näiden maiden velat. Tämä maksatus tai takaus voi tapahtua joko niin sanottujen kertaluonteisten, mutta toistuvasti pystytettävien ad hoc -mekanismien kautta tai vaihtoehtoisesti pysyvien tukijärjestelmien kautta.

Kuten asiantuntijalausunnoissa on todettu, niin sanotut epätavanomaiset rahapoliittiset toimet eli keskuspankin taseeseen tehdyt arvopaperiostot synnyttävät euromaiden välille tosiasiallisesti mittavia takausvastuita. Eduskunnalle kerrottiin eurojärjestelmän saatavien olevan riskittömiä rahaliittoa perustettaessa ja erityisesti EKP:n toteuttaessa taseoperaatioita eurokriisin aikana. Tilannekuvan ja seuraamusten osalta ollaan tälläkin kertaa säästeliäitä.

No bailout, kansallinen budjettivastuu ja elvytysmahdollisuus tulisi varmistaa kaikissa tilanteissa. Ainoa tapa tähän olisi käyttämättä jätettävän velanottokapasiteetin vaatiminen. Ylivelkaisten maiden osalta ainoa keino siihen olisi velkojen leikkaaminen. Toisaalta velkaleikkausten uhka synnyttäisi tilanteen, jossa ylivelkaisina pidettyjen maiden velkakirjojen korkotuotossa sijoittajat vaatisivat riskilisää, mikä tarkoittaisi korkojen nousua. Käytännössä euroalue on siis ajautumassa joko velkaleikkausten, markkinahäiriöiden ja korkeampien rahoituskustannusten aikaan tai syvenevään yhteisvastuuseen ja tulonsiirtoihin.

Käynnissä on EU:n talouspoliittisten sääntöjen uudistamisen lisäksi myös EKP:n rahapoliittisen ajattelun ja sääntöjen uudistaminen. Näillä kahdella osa-alueella tulee olemaan Suomen talouteen sekä Suomen eksplisiittisten ja implisiittisten takausvastuiden ehdollisuuteen, määrään ja laatuun huomattavasti suuremmat vaikutukset kuin kansallisella päätöksenteollamme. Siksi olisi ollut suotavaa, että näitä asioita olisi paalutettu tarkemmin jo tässä selonteossa. Perinteisesti rahapolitiikan katsotaan kuuluvan poliitikkojen mandaatin ulkopuolelle, mutta fiskaalisen dominsanssin takia raha- ja budjettipolitiikan välinen raja on hämärtynyt. Tällä voidaan perustella, että EKP:n sääntökehikon uudistamisen arviointi ja kommentointi kuuluvat nykyisin mitä enenevässä määrin myös eduskunnalle.

Kertaluonteinen elpymisväline

Hallitus luonnehtii elpymisvälinettä poikkeukselliseksi, väliaikaiseksi, tarkkarajaiseksi ja kertaluonteiseksi ja esittää selonteossa, että koska paketti on koronan seurausta, se ei erityisemmin lisäisi moraalikatoa. Ei EU:n perussopimuksen sääntöjen hengen kiertämisessä ole mitään poikkeuksellista, kuten ei siinäkään, että EU-maat yhdessä ottavat suoraan omalle tai välillisesti yhteisen kriisivälineen vastuulle muiden maiden velkoja tai suoraan menoja maksettaviksi. Lisäksi jokainen kriisi on erilainen, jolloin jokaista tukijärjestelyä voidaan aina luonnehtia poikkeukselliseksi.

Elpymisväline ei myöskään ole erityisen väliaikainen, sillä se on takaisinmaksujen osalta voimassa vuoteen 2058 asti, 37 vuoden ajan. On mahdollista, että kyseistä pakettia rullataan pidempään juoksuaikaan, että takaisinmaksulta vältyttäisiin. On todennäköistä, että kun pää on saatu auki ali-

Valiokunnan lausunto VaVL 4/2021 vp
Eriävä mielipide 1 /ps

jäämäiselle budjetille, yhteiselle velalle ja tulonsiirtomekanismille, seuraavassa kriisissä käytetään samantapaista mekanismia.

Väline ei ole kovin tarkkarajainen. Se, että väistyvän takaajan tilanteessakin on vastuille olemassa teoreettinen maakohtainen maksimi, on laiha lohtu, jos se raja on hyvin korkealla. Samoin on syytä huomioda, että lopulta paketti rahoitetaan jäsenmaiden velanotolla, jolloin valmiiksi ylivelkaisten maiden velka-aste tulee paketin myötä nousemaan vaikeasti ennakoitavalla tavalla ja aiheuttaen siten riskejä myös nettosaajamaille, jotka viime kädessä ovat tulevien pakettien maksajia.

Väline on kertaluonteinen vain ahtaan tulkinnan mukaan. Käytännössä ylivelkaisten euromaiden tarve jatkuville tulonsiirroille ja velkahelpotuksille yhteisvastuun ja EKP:n rahapolitiikan myötä takaa, että paketteja tehdään jatkossakin. Paras tai oikeastaan ainoa keino estää uusien pakettien tekeminen olisi kieltäytyä joskus, edes kerran, ehdotetusta paketista. Tästä taas seuraa johtopäätös, että perussuomalaisten näkökulmasta oman tahdon ja neuvotteluvoiman puuttuessa EU-asiat etenkin valtiovarainvaliokunnan alaisissa aiheissa ovat viime kädessä ulkopoliittinen kysymys.

On huomionarvoista, että elpymisväline ei Suomelle korkeasta nettomaksusta huolimatta juuri-kaan elvytä Suomen taloutta tai vientiä. Pakettia onkin perusteltu eksistentiaalisilla uhkakuvilla eli Suomen EU-jäsenyyden tai maineen vaaraantumisella, muiden maiden romahtamisen uhalla ja vastaavien riskillä. Suurilla ja lyhyen ajan sisällä toteutettavilla tulonsiirroilla on kilpailua vääristäviä vaikutuksia, jolloin paketti voi olla jopa Suomelle haitallinen nettomaksun lisäksi. Selonteko ei käsittele tätä ongelmaa lainkaan.

Myös hallituksen väite vähäisestä moraalikadosta on outo. Elpymispaketilla nimenomaisesti pelastetaan ylivelkaisten maiden rahoitus lainatakauksilla ja rahalahjoituksilla. Koronan sijaan näitä ylivelkaisia maita olisi voinut kohdata mikä tahansa muu epäsymmetrinen shokki ja tilanne olisi ollut sama.

Reilu verotus ja omat varat

Selonteko suhtautuu EU:n uusien omien varojen kehittämiseen tehtävänä, johon Suomen on osallistuttava, ja näkee ne keinona muun muassa torjua aggressiivista verosuunnittelua sekä hillitä ilmastonmuutosta. Asiantuntijalausuntojen perusteella on selvää, että uusien omien varojen suunnittelu tulee olemaan hankalaa, ja on merkittävä riski, että saavutetut lopputulokset eivät ole Suomelle tyydyttäviä. Samanaikaisesti paine hyväksyä epätydyttäväkin vero voi olla EU-politiikassa kova ja sisäpoliittisesti samoin, jos uuden veron vaihtoehtona on EU-jäsenmaksun reipas korotus.

Vaikka yksimielisyyksivaatimuksesta luopuminen saattaisi helpottaa päätöksentekoa ja vähentää tarvetta kalliisiin lehmänkauppoihin, ei Suomen pienenä maana tule vapaaehtoisesti luopua veto-oikeudestaan ja sen tuomasta poliittisesta vallastaan. Suomen pitää vain opetella käyttämään valtaansa.

Valiokunnan lausunto VaVL 4/2021 vp
Eriävä mielipide 1 /ps

Tosiasialliset vaikutusmahdollisuutemme ja liittolaisuudet

Saksan ja Ranskan liittouduttua emme ole enää edes nuukan nelikon kanssa turvassa uusilta integraatiota syventäviltä toimilta. Elpymispakettia suunniteltaessa Ranskan ja Saksan alkuperäinen ehdotus, jossa yhdistettiin lainoja ja lahjoituksia voitti, ja nuukan nelikon valmisteleva lyhytaikaisiin lainoihin perustuva malli hävisi.

Tosiasiat pitäisi hyväksyä ja myöntää, että Suomella ei ole enää päätäntävaltaa tai vaikutusmahdollisuuksia nykytilanteessa, ja pitäisi päättää, milloin ja miten se päätäntävalta otetaan takaisin.

Suomen pitäisi päättää oma linjansa ja hylätä nykyinen suurten maiden suunnitelmiin mukautuminen. Suomen tulisi tunnistaa EU:n sisällä ne maat, joiden kanssa voimme liittyä. Tähän asiaan kiinnitti useampi asiantuntijalausunto huomiota muistuttaen samalla, että uudet elpymispaketit tai sellaisen pysyvä versio voi päätyä neuvottelupöydälle hyvinkin pian. Kahden kolmasosan enemmistön hyväksynnän vaatimisesta voidaan päätellä, että kantojen muodostus ja keskustelu yli puoluerajojen ja myös opposition kanssa pitäisi aloittaa heti, kuten myös liittolaisuuksien muodostaminen muiden EU-maiden kanssa.

Vihreä siirtymä

On merkkejä siitä, että ilmastonmuutoksen torjumiseen aiempaa enemmän keskittyvä EU voisi alkaa suhtautua Suomen metsiin yhteisenä omaisuutena ja hiilinieluna. Suomen ei pidä luovuttaa päätäntävaltaa kansallisesta omaisuudestamme ulkopuolisille tahoille. Selonteossa tätä aihetta sivutaan varovaisin sanakäntein, mutta tämän tulisi olla selkeä kynnyskysymys.

Perussuomalaisten konkreettiset ehdotukset

- 1) Hallituksen on muodostettava välittömästi Suomen konkreettinen kanta EKP:n rahapoliittisten sääntöjen ja EU:n talouspoliittisten sääntöjen uudistustyöhön.
- 2) Näiden päätöksiä kauskantoisuuden ja merkityksellisyyden vuoksi hallituksen on Suomen kantaa muodostettaessa konsultoitava myös oppositiota ja varauduttava siihen, että kantojen hyväksyttäminen saattaa edellyttää kahden kolmasosan enemmistöä.
- 3) Suomen EU-vastuiden määrää ei tule enää kasvattaa, vaan niitä on määrätietoisesti pienennettävä.
- 4) EU-tason tulonsiirtoja ei tule enää kasvattaa, vaan niitä on määrätietoisesti pienennettävä.
- 5) Hallituksen on valmisteltava toimenpideohjelma EMU:n hajoamisen ja Suomen siitä eroamisen varalle. Ohjelman olemassaolo ei ole poliittinen päätös sen toteuttamisesta, vaan järkevää ennakkovalmistusta.
- 6) Suomen on edistettävä EU-jäsenmaiden valtionvelkojen velkasaneerausjärjestelmän luomista.

Valiokunnan lausunto VaVL 4/2021 vp
Eriävä mielipide 1 /ps

7) Entisissä ja nykyisissä tukijärjestelmissä, olivat ne sitten raha-avustuksia, korkotukea, lainoja tai takauksia, on aina korostettava ja vaadittava ehdollisuutta ja tuen saajamailta sellaisia toimenpiteitä ja uudistuksia, joilla tukitoimista mahdollisesti aiheutuvat tappiot ja myöhempi tukien tarve voidaan minimoida.

8) Erityisesti tämä ehdollisuus tarkoittaa, että jokaisen EMU-maan tulee vähentää riippuvuuttaan velanotosta ja lisäksi varjella velanotto kykyään muun muassa siten, että velkaantumisasenteita madalletaan määrätietoisesti kestäväälle tasolle.

9) EU:n budjettivarojen käyttämistä jäsenmaissa EMU:sta aiheutuvien ongelmien ratkaisemiseen ei tule hyväksyä. Vain kansallisen tason budjettisopeuttamista on pidettävä hyväksyttävänä, sillä muuten EU luisuisi tulonsiirtounioksi.

10) Valtionvelkakirjojen maakohtaisia pääomavaatimuksia on kasvatettava pienin askelin siten, että maakohtaiset riskitekijät alkaisivat näkyä lainahinnoittelussa.

11) On otettava käyttöön sääntelymekanismi, joka asteittain kasvattaa valtionlainojen riskikokittymien pääomavaatimuksia, jotta pankkien kotivaltioittensa velkakirjojen ylipainossa olevia omistuksia saataisiin hajautettua.

12) Hallituksen on laadittava riskianalyysi EKP:n ja eurojärjestelmään kuuluvien keskuspankkien omistusten ja toimien vaikutuksista Suomelle.

13) Suomen ei tule edistää yhteisen talletussuojan luomista, eikä Suomen tule sellaiseen liittyä.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 25.5.2021

Ville Vähämäki ps
Jari Koskela ps
Sami Savio ps
Lulu Ranne ps

Valiokunnan lausunto VaVL 4/2021 vp
Eriävä mielipide 2 /kok

Eriävä mielipide 2 /kok

Perustelut

Euroopan unioni on Suomen tärkein ulko- ja turvallisuuspolitiikan viitekehys, jonka jäsenyys lisää Suomen turvallisuutta. Kokoomuksen politiikan tavoitteena on Euroopan unioni, joka toimii yhtenäisesti ja uskottavasti liberaalin demokratian arvoja vaalien kansalaistensa parhaaksi. EU:n jäsenmaiden ja kansalaisten on voitava kokea EU hyödylliseksi välineeksi turvata vakaus ja hyvinvointi Euroopassa. EU:ta on kehitettävä toimimaan demokraattisemmin ja läpinäkyvämmän.

Talouseläyteen näkymät on määrätietoisella politiikalla käännettävä jälleen positiivisiksi: velkaantumisen on saatava kuriin ja yhteisten sääntöjen noudattaminen kunniaan. Kokoomus kannattaa EU:n laajenemista kriteerit täyttävien maiden osalta. Taloudellinen integraatio sekä tiivistyvä yhtenäisen talouspolitiikan tiivistyminen ovat ratkaisevia EU:n tulevaisuutta määrittäviä kehityskulkuja. Selonteossa rahaliiton kehittämisen linjaukset jäävät niiden merkittävyyteen nähden ohuiksi.

Suomen on pystyttävä vaikuttamaan vastuullisen ja ylisukupolisesti kestävän talouspolitiikan kehittämiseen selkeillä vaatimuksilla. Keskeiset periaatteet hyväksyttiin osaksi Suomen EU-politiikan linjaa yli kahden kolmasosan ääntenenemmistöllä eduskunnassa omien varojen päätöksen hyväksymisen yhteydessä (HE 260/2021 vp — VaVM 4/2021 vp). Suomen ylimmän valtiöelimen suurella enemmistöllä hyväksymät linjat Unionin talouspolitiikan kehittämiseksi täydentävät selonteon puutteita, minkä vuoksi ei ole olemassa perusteita jättää kirjaamatta linjauksia selvästi osaksi selontekoa.

Kohti kestävää valuuttaunionia

Kokoomuksen eduskuntaryhmä katsoo, että Suomen on sitouduttava Euroopan yhteisen velkajärjestelymekanismin perustamiseen sekä purkamaan no bailout -periaatteen toteutumisen ja markkinakurin toteutumisen esteitä. Suomen on edellytettävä paluuta markkinakuriin ja jokaisen jäsenmaan vastuuseen omista veloistaan. Toimiva valuuttaunioni edellyttää unionin tasoista tulonsiirto- ja riskintausmekanismia ja rinnalla vahvaa markkinakuria jäsenmaiden tasolla. Tavoitteenamme on valuuttaunioni, johon voidaan palauttaa markkinakurin periaate (no-bailout). Silloin jokainen jäsenmaa vastaa velastaan itse, ilman että tarvitsee tukeutua keskuspankin mittaviin velkapapereiden osto-ohjelmiin. Markkinakurin palauttaminen edellyttää sitä, että jäsenmaiden velat ovat kestävällä tasolla.

Selonteossa mainitaan, että Euroopan vakausmekanismin (EVM) uudistamiselle ei olisi tarvetta, sillä sopimus on vasta uusittu. Kirjaus on riittämätön eikä ota viimeaikaisia kehityskulkuja huomioon. Velkajärjestelymekanismi tulisi rakentaa nimenomaan Euroopan vakausmekanismin pohjalle. Sen toiminta tulisi kytkeä valtiöiden velkaantumista koskevien sääntöjen noudattamiseen. Velkajärjestelymekanismi on edellytys markkinakurin toteutumiselle.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä katsoo, että EVM:a tulee kehittää Euroopan valuuttarahaston suuntaan. EVM:n toiminta tulee eriyttää suoraan koronakriisiin liittyvistä toimista. Sen tulee toi-

Valiokunnan lausunto VaVL 4/2021 vp
Eriävä mielipide 2 /kok

mia jatkossakin jäsenmaiden viimesijaisena kriisirahastona, jonka tarjoama rahoitus on tiukasti ehdollista. Samalla EVM:n oikeuspohja tulee saattaa Euroopan unionin sopimuksiin. Toistaiseksi EVM toimii valtioiden välisellä sopimuksella. Euroopan valuuttarahasto olisi tulevaisuudessa kansainväliseen valuuttarahastoon (IMF) verrannollinen toimija, joka laatisi tukea hakevasta jäsenmaasta riippumattoman velkakestävyysarvion ja vahtisi selvin kriteerein velkajärjestelyn ja siihen liitetävän talousohjelman toteutumista.

Euro tarvitsee tuekseen tiukat, nykyistä yksinkertaisemmat säännöt ja rinnalleen toimivat rahoitusmarkkinat. Negatiiviset korot ja keskuspankin mittavat osto-ohjelmat ovat merkki epäterveestä kehityksestä, josta voidaan peruuttaa ainoastaan tervehdyttämällä unionin institutionaalinen pohja. Pankkiunioni on saatettava loppuun ja pääomamarkkinaunioni on rakennettava pikimmiten. Ilman mittavia rakenteellisia uudistuksia eurojärjestelmä voi ajautua kriisiin ennenkokematoman löysästä keskuspankkipolitiikasta huolimatta — tai sen vuoksi.

Ehdollisuuden kautta ulos koronaviruksesta ja kohti talouspoliittisesti kestävämpää Eurooppaa

Kokoomuksen mielestä EU-rahoituksen tulee olla vahvasti ehdollista sekä välineiden tarkkaraajaisia. Rahoitus pitää sitoa talouden rakenteiden uudistamiseen ja kilpailukyvyyn parantamiseen, oikeusvaltioperiaatteeseen sekä kestäviin investointeihin. Hyväksyttäessä jäsenmaiden kansallisia elpymissuunnitelmia Suomen tulee pitää kiinni ehdollisuudesta kaikkien jäsenmaiden kohdalla, eikä Suomen tule hyväksyä varojen myöntämistä ilman uskottavia julkisia talouksia tervehdyttäviä rakenteellisia uudistuksia. Suomen tulee kategorisesti hylätä sellaisten jäsenmaiden elpymissuunnitelmat, jotka eivät ole sitoutuneet tiukasti oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen. Talouspolitiikassa ei voida tinkiä länsimaisen sivistisyhteiskunnan perusperiaatteista.

Suomen ei tule sitoutua pysyvään epäsymmetrisen tulonsiirtounionin kehittymiseen. Suomen tulee edistää sellaista institutionaalista viitekehystä, jossa määritellään finanssipoliittisen vastuun ja vallan jako jäsenvaltioiden oman ja EU-tason kollektiivin välillä. Vastuiden ja etuuksien epäsymmetria voi luoda isännättömän rahan ongelman, heikentää jäsenvaltioiden kannustimia julkistalouksiensa tervehdyttämiseen ja näin kasvattaa koko Unionin rahoitus- ja makrovakausriskejä. Selonteossa on linjattava selvästi, että Suomi jää tulevaisuudessa elpymisvälinettä vastaavista järjestelyistä ulkopuolelle.

Pyrkimys kasvattaa EU:n omia varoja on kannatettava, jos EU:n kestävämpi rahoituspohja vähentää painetta kasvattaa jäsenvaltioiden jäsenmaksuja. Kuitenkin omien varojen kasvattaminen täytyy tehdä tavalla, joka ei vahingoita EU:n kilpailukykyä suhteettomasti verrattuna muihin merkittäviin maailmantalouksiin. Euroopan unionin uusien varojen järjestelmän ei tule nostaa Suomen kokonaisveroastetta. Selonteossa on vahvistettava Suomen tähän saakka noudattama veropolitiikan kanta, jossa vastustetaan Suomelle haitallisia ylikansallisia veroja. Suomi ei voi hyväksyä järjestelyitä, jotka heikentävät suomalaisyritysten kilpailukykyä ja jakavat verotuloja jäsenmaiden kesken Suomelle epäedullisella tavalla.

Suomen ei tule hyväksyä jäsenmaille kuuluvan verotuksen toimivallan siirtämistä EU:n tasolle. EU:n tulojen kehittämisessä on pitäydyttävä ainoastaan sellaisissa maksuissa, jotka soveltuvat vain ylikansallisella tasolla säädettäviksi siten, että ne kohtelevat jäsenmaita sekä niiden kansa-

Valiokunnan lausunto VaVL 4/2021 vp
Eriävä mielipide 2 /kok

laisia ja yrityksiä tasapuolisesti. Esimerkiksi veronkierron varjolla toteutettavaan yhteisöveropohjan laajentamiseen tulee suhtautua pidättyvästi.

Tarkkarajaiset ja kohdennetut kriteerit

Kokoomuksen eduskuntaryhmä katsoo, että koronaelvityksen täytyy painottua niille alueille ja sektoreille, jotka kärsivät koronakriisistä eniten. Tämän pitää myös näkyä niissä kriteereissä, joilla elpymisrahaa jaetaan. Elpymisrahaston varoja ei voida käyttää aiemmin syntyneiden rakenteellisten vaurioiden korjaamiseen, vaan niiden käyttö on rajattava koronakriisin aiheuttamiin sosiaaliin ja taloudellisiin vaurioihin.

Lopuksi Kokoomuksen eduskuntaryhmä painottaa, että EU-tason ratkaisujen tulee kannustaa jäsenmaita rakenteellisiin uudistuksiin ja kilpailukyvyyn lisäämiseen. Suomen kestävän kasvun ohjelmassa Suomen kansallisen saannon varat keskitetään asiantuntijoiden suositusten mukaisesti vaikuttaviksi kokonaisuuksiksi tutkimus- ja kehitystoimintaan sekä osaamistason nostamiseen, jotka tukevat pitkän aikavälin kasvua. Selonteossa tulisi linjata siitä, että Suomi jälleen ryhtyy vaikuttamaan EU:n talouspolitiikan linjaan rakentamalla tehokasta yhteistyötä sellaisten jäsenvaltioiden kanssa, jotka jakavat eduskunnan EU:n talouspolitiikalle asettamat tavoitteet.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa edellä esitetyn huomioon.

Helsingissä 25.5.2021

Timo Heinonen kok
Matias Marttinen kok
Sari Sarkomaa kok
Janne Sankelo kok

Valiokunnan lausunto VaVL 4/2021 vp
Eriävä mielipide 3 /kd

Eriävä mielipide 3 /kd

Perustelut

Kristillisdemokraatit haluaa kehittää EU:ta itsenäisten valtioiden yhteistyöelimenä, joka edistää toimivien sisämarkkinoiden kautta työllisyyttä ja hyvinvointia sekä tuo lisäarvoa kansalliseen politiikkaan. Suomen EU-politiikassa tulisi voimallisemmin painottaa jäsenmaiden omaa vastuuta talous- ja finanssipolitiikastaan. Ei riitä, että linja todetaan selonteossa, vaan sen pitää näkyä myös käytännössä. Marinin hallituksen hyväksymä EU:n elpymisväline vain etäännyttää jäsenmaita terveestä taloudenpidosta ja vie yhä kauemmaksi unionin perussopimuksia kunnioittavasta linjasta. Kestävän talouspolitiikan tekemistä ei pidä ulkoistaa EU:lle, vaan jäsenmaiden on tehtävä kansallisia toimia sen varmistamiseksi ja huolehdittava siitä, että kriisivuosina on käytettävissä liikkumavaraa. Selonteossa ilmaistaan tuki finanssipolitiikan sääntökehikon uudistamiselle kuitenkin tarkemmin määrittelemättä, mitä Suomi siltä osin tavoittelee. Emme pidä tarpeellisenä avata perussopimuksia, vaan EU:ta on kehitettävä nykyistä kehikkoa noudattaen.

EU:n elpymisväline sitoo suomalaiset veronmaksajat vuosikymmeniä kestäväan yhteisvastuulliseen velkaan sekä korkeampiin jäsenmaksuihin. Kristillisdemokraatit esitti esityksen hylkäämistä ja sen sijaan rahoituskehyksen ja elpymisvälineen erillään pitämistä. On perusperiaatteiden vastaista sitoa jäsenmaat yhteisvelkaan. Suomen maksurasitus kasvaa päätöksellä entisestään ja uhkaa taloutemme kantokykyä. Velanottomahdollisuuden avaaminen johtaa todennäköisesti siihen, että nyt kertaluonteiseksi todettua EU-velanottoa halutaan kasvattaa ja paine lisätä EU:lle uusia omien varojen lähteitä yhteisen velan takaisin maksamiseksi kasvaa. Komissio suunnittelee nyt toteutuvan muoviveron lisäksi muun muassa suomalaisiin yrityksiin ja pääomiin kohdistuvia veroja. Tällä päätöksellä kansallisen verojärjestelmän päälle rakennetaan uusi ylikansallinen verokerros ilman vaikutusarvioita. Kristillisdemokraatit katsovat, että veropolitiikka kuuluu lähtökohtaisesti kansalliseen suvereniteettiin, eikä kannata määräenemmistö päätösten lisäämistä veroalan yhteistyössä, vaan EU:n veropolitiikassa tulee säilyttää yksimielisyysvaatimus.

Lisäksi elpymisväline on talouden näkökulmasta epäedullinen: useampi talousasiantuntija on todennut, ettei välineellä ole merkittäviä suoria vaikutuksia vientiimme. Se tulee suhdannepoliittisesti liian myöhään, aiheuttaa pienissä kansantalouksissa ylikuumenemista ja vääristää kilpailua muiden EU-maiden hyväksi sekä heikentää Suomen suhteellista kilpailuasemaa.

Toimivan talous- ja rahaliiton edellytys on, että yhteisiä sääntöjä noudatetaan, talouskehitys perustuu kunkin alueen omiin ponnistuksiin ja markkinakuri toimii. Rahaliitolla on edellytykset toimia kestävästi vain, mikäli jäsenmaat palaavat noudattamaan vakausta- ja kasvusopimusta. EMU:n kehittämisessä on välttämätöntä palauttaa markkinakurin merkitys. Vakausmekanismi EVM pitää säilyttää jäsenvaltioiden välisenä järjestelynä, ja sen keskeisen päätöksentekotavan on jatkosakin perustuttava jäsenmaiden yksimielisyyteen.

Marinin hallitus on elpymisvälineen lisäksi edistänyt muita yhteisvastuullisia hankkeita ja näyttänyt vihreää valoa yhteisen kriisimekanismin aikaistetulle käyttöönotolle. Kristillisdemokraatit näkee riskinä, että joudumme maksamaan pankkien asiakkaina Etelä-Euroopan kaatuvat pankit. Pankkiunionin jäsenmaiden pankkisektorien riskit vaihtelevat edelleen suuresti. Monissa jäsen-

Valiokunnan lausunto VaVL 4/2021 vp
Eriävä mielipide 3 /kd

maissa on myös pankkisektorilla tehottomuutta ja ylikapasiteettia, ja siksi pankkeja tullaan ajamaan alas lähivuosina. Lisäksi koronapandemia on tuonut tilanteeseen poikkeuksellisen suurta epävarmuutta, jota ei ole riittävällä tavalla selvitetty. Maailman taloudessa on tällä hetkellä merkittäviä riskejä, jotka voivat heijastua nopeasti pankkisektorin vakauteen, joten ajankohta edistää aikaistettua käyttöönottoa on mahdollisimman huono.

Riskien jakamisen ennakkoehtona täytyy olla riittävä riskien vähentäminen. Elinkelvottomien pankkien alas ajamiset ja yhdistämiset on ensin hoidettava. Vastaavasti on ennen pankkien yhteistä talletussuojaa saatettava pankit kuntonsa puolesta samalle lähtötasolle. Pankkiunionin loppuun saattamista ei pidä toteuttaa hinnalla millä hyvänsä.

On huomattava, että vaikka valtioneuvosto omassa selvityksessään toteaa, että riskien väheneminen ei ole selvityksessä esitettyjen arvioiden perusteella edennyt merkittävästi, niin hallitus kuitenkin poliittisen kokonaisharkinnan pohjalta hyväksyi varautumisjärjestelyn aikaistetun käytönoton ja vakaussmaksuja koskevan sopimuksen muuttamisen ja puolsi niihin liittyviä allekirjoitus- ja ratifiointimenettelyjä sekä tarvittavien EVM:n liitelakien ja ohjeiden muutoksia.

Esitetyn arvion mukaan valtiosopimuksen muuttamisen nettovaikutus suomalaiselle pankkisektorille on negatiivinen, mikäli suomalaisten pankkien taloudellinen asema suhteessa muihin euroalueen pankkeihin arvioidaan merkittävästi paremmaksi. Muiden maiden pankkisektorin hyväksi kerättävät ylimääräiset vakaussmaksut voisivat nousta miljardeihin euroihin.

Aiemmissa asian käsittelyn vaiheissa perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt sopimuksen kokonaisuuden ja siitä tekemänsä valtiosääntöoikeudellisen arvion kannalta merkityksellisenä sitä, että sopimukseen sisältyy siirtymäkautta koskeva järjestely. Perustuslakivaliokunta on tuonut toistuvasti lausunnossaan esille, että Suomen budjettisuvereniteettia tulee suojata mahdollisimman tehokkaasti ja huolehtia siitä, että monimutkaisilta vaikuttavien järjestelyjen erityispiirteiden vuoksi Suomen vastuut järjestelyissä eivät kasva.

Asian aiemmissa käsittelyvaiheissa valtiovarainministeriöstä pyydytyssä lisäselvityksessä todetaan, että mikäli keskustelut ERVV-tukien siirtämisestä alkaisivat "samassa yhteydessä arvioitaisiin eri toteutusvaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia Suomen Kreikka-lainan vakuusjärjestelyyn, Jos siirto toteutettaisiin, vakuusjärjestelyn voimassaolo edellyttäisi kreikkalaisten pankkien kanssa sovittua järjestelyä koskevien sopimusten neuvottelua uudelleen." Vaikka Suomen vastuisiin kohdistuvia muutoksia rajaavat sopimusmääräyksen kirjaukset vastuiden rajaamisesta ja lisäpääomaosuuden pienemisestä ERVV-lainojen takaisinmaksujen myötä, on moitittavaa, että vaikutuksia Suomen vakuusjärjestelyihin ei selvitetty etukäteen.

Lisäksi koronakriisin aikana on luotu poikkeuksellisia talouspoliittisia välineitä, kuten työttömyysriskien lieventämiseen tarkoitettu SURE-mekanismi, joka olisi pitänyt hylätä kansalliseen kompetenssiin kuuluvana järjestelynä.

Kristillisdemokraatit kiinnittää huomiota siihen, että kansainvälisesti tarkasteltuna Suomen julkisen sektorin takausvastuut ovat korkealla tasolla. Suomen julkisen talouden ja valtion talouden taakusten suhde kokonaistuotantoon oli EU-maiden korkein (Eurostat 2018). Tässä yhteydessä ei kuitenkaan huomioida kasvavia EU-vastuita. Perustuslakivaliokunta (PeVL 14/2021 vp) yhtyy

Valiokunnan lausunto VaVL 4/2021 vp
Eriävä mielipide 3 /kd

vain osittain käsitykseen hallituksen esityksen HE 260/2020 vp säätämisyjärjestysperusteluihin, jonka mukaan vastuut eivät kasva päätöksen myötä tavalla, joka voisi vaarantaa Suomen valtion mahdollisuudet vastata niistä velvoitteistaan, joita sillä perustuslain mukaan on.

Kristillisdemokraatit kiinnittää huomiota myös siihen, että eurooppalaisella ohjausjaksolla ei ole kyetty koordinoimaan ja ohjaamaan jäsenmaiden talouspolitiikkaa toivotulla tavalla. Jäsenmaat voivat valikoida suosituksista itselleen mieluisimmat, ja tärkeysjärjestyksessä korkealla olevat uudistukset jäävät toteuttamatta. Sen lisäksi, että komission tulisi kiinnittää huomiota suositusten määrään ja tehdä priorisointia siltä osin, on katsottava, ettei ohjaus ole epäsymmetristä jäsenmaiden välillä.

EU-selonteossa tulisi ottaa myös huomioon muiden maiden kansallista EU-keskustelua. Suomen hallitus on perustellut EU:n elpymisvälineen hyväksymistä sen poikkeuksellisuudella ja kerta-luonteisuudella, mutta keskeiset EU-johtajat ovat tulkinneet sen uusien velkamekanismien mahdollistajaksi. Jos Suomessa ei oteta huomioon muissa maissa käytävää keskustelua, politiikkamme häviää ennakoitavuus ja vaikuttavuus.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että suuri valiokunta ottaa edellä esitetyn huomioon.

Helsingissä 25.5.2021

Sari Essayah kd